

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

סייעת בחינוך מיוחד הטוענת שעבדה כמורה

תיק ממונות מס' 905-סז

(מחד' יח אדר)

התובעת גב' א', ע"י ב"כ עו"ד ש' קיסר
הנתבע: ב"ס ב' ומנהלה הרב ל' ז"ל, ע"י ב"כ עו"ד מ' בזק

נושא הדיון

גב' א' עבדה חמש שנים כסייעת בחינוך מיוחד ובשנה השישית - לטענתה - מילאה את מקומה של המורה באותה כיתה. שכרה בשנה השישית שולם לה לפי דירוג של סייעת, וכך גם נכתב בתלוש המשכורת שלה, שם נכתב גם שהיא בעלת ותק של 3 שנים(?). בסוף השנה פוטרה "עקב צמצומים במערכת", אך נקראה ע"י המזכירות לכנס היערכות של עובדי ההוראה והסייעות לקראת השנה החדשה. ההנהלה טוענת שהפיטורין לא בוטלו, והזמנה זו היתה בטעות ולא על דעתה.

ביה"ס הכין לה - באיחור של חדשיים - תשלום פיצויים לפי הדירוג של סייעת עם ותק של 6 שנים, אך גב' א' סירבה לקבל אותו, והיא תובעת להחזיר לה הפרשי שכר והטבות שונות שהיו מגיעים לה בשנה האחרונה בתור מורה ולא קבלה, וזאת משום שבשנה זו עשתה עבודה של מורה בהכנת מערכי שיעורים, חיברה ספר על נושא קידום הוראה בחינוך המיוחד (ועל רקע הספר היו לה חילוקי דעות עם המנהל למי שייכים זכויות ההוצאה), השתתפה בהכנת "תל"א" (תכנית לימוד אישי), ולא עשתה את העבודות הטיפוליות של סייעת בהחלפת חיתולים והאכלה. לטענתה, לפני תחילת שנת הלימודים האחרונה בקשה מהרכזת להתקדם ולעבוד כמורה ולא כסייעת, ובתחילה נדחתה בקשתה אך לאחר שחזרה ובקשה נענתה ע"י הרכזת - שלדבריה, היתה מוסמכת לכך ע"י המנהל ז"ל - ושעות עבודתה היו כמו של עובדי ההוראה. על הכתוב בתלושי המשכורת שהדירוג שלה הוא "סייעת" משיבה התובעת שלא שמה לב לכך כל השנה, כמו שלא שמה לב לטעות של שנות הותק שנכתבו בתלושים, מה גם שהתפקיד בפועל שונה בהרבה מקרים ממה שמוגדר בתלוש. עוד היא טוענת שהיא הוצגה בפני הפיקוח ואורחים כמורה של הכיתה, ונראה לה שכך נרשמה גם בדיווחים למשרד החינוך. היא מוסיפה שיש לה כתב הסמכה להוראה כזו.

המנהל ז"ל הכחיש שהרכזת אישרה לתובעת בשמו תפקיד של מורה, וטען שרק הוא מוסמך

לאשר עובדת כמורה, והוא לא אישר לתובעת תקן כזה משום שלא נצרך לכך, והיא לא נרשמה בדיווחים למשרד החינוך כעובדת הוראה, ומשכורתה לא הניעה ממשרד החינוך (המנהל ז"ל) הציג רשימות דיווחים למשרד החינוך ובהם לא נכלל שמה של התובעת), ועבודתה היתה גם בשנה השישית כסייעת. כך גם נכתב בתלושי המשכורת שקבלה העובדת במשך כל השנה האזורנה, והעובדת לא ערערה על כך מעולם. העובדת משיבה שלא שמה לב לפרט זה בתלושי המשכורת ולכן לא ערערה, מה גם שהתלוש בדרך כלל אינו משקף נאמנה את תפקיד מקבל השכר, ובמקרה שלה היו בו טעויות נוספות כמו חישוב שנות הוותק.

הרכזת של הכתות שבהן עבדה התובעת הכחישה את דברי התובעת, וטענה שאמרה לתובעת במפורש לפני תחילת השנה השישית שהמנהל קבל אותה לעבודה כסייעת בחינוך אינדודואלי, ולא כמורה (התובעת מגיבה שהרכזת חששה מהמנהל ז"ל שנכח בעדות, שהרי היא עובדת שלו, ולכן העידה מה שהעידה).

עוד תובעת המורה שמכיון שמכתב הפיטורין חזר על עצמו מידי שנה, ובשנים האחרות חזרה לעבודה כרגיל, היתה בטוחה שכך יהיה גם בשנה זו, מה גם שאחרי שקבלה את מכתב הפיטורין הוזמנה לכנס הערכות לשנה הבאה, וראתה בכך ביטוי לביטול הפיטורין, כרגיל. ע"כ היא תובעת שכר עבור השנה הנוכחית. הנתבע משיב שמכתבי הפיטורין היו תמיד רציניים, אלא שהחזרה לעבודה בשנים קודמות נבעה מרישום תלמידים מוגבר, אך השנה לא היה כך, ע"כ הפיטורין בעינם. וההזמנה לכנס ההיערכות לשנה החדשה היתה טעות של המזכירה.

בית הדין בקש חוו"ד של מפקחת בחינוך המיוחד של החינוך העצמאי, הרבנית מ' רבינוביץ, לפי השאלות דלהלן: 1. הוראה אינדודואלית לתשעה תלמידים שהוצאו מכיתותיהם. האם זו עבודה של "מורה" או של "סייעת"? 2. הכנת מערכי שיעורים וחתימה על תל"א, האם זו הוכחה על היותה של העובדת "מורה"? 3. האם העובדה שהעובדת לא עסקה בהאכלה ובניקיון אישי של התלמידים מהווה הוכחה על כך שהיא לא היתה "סייעת"? 4. האם העובדה שמספר שעות עבודתה היו כמו של עובדת הוראה, שהן פחות משעות העבודה של סייעת, מהווה הוכחה שהיא עבדה כ"מורה"?

המפקחת השיבה לבית הדין: "א. בהתאם לחוזר מנכ"ל (יוני 98) מתפקידי הסייעת: * 2.2.2 סיוע לימודי - חינוכי פרטני לתלמידים על פי הנחיות המורה/הגננת והנהלת בית הספר. * 2.2.3 סיוע בהקנית מיומנות לתלמידים בודד/ים ובתרגולן על פי הנחיית הצוות החינוכי, הצוות הפרא רפואי והנהלת בית הספר. לאור האמור לעיל, הוראה אינדודואלית לילדים על פי הנחיות הצוות החינוכי והמקצועי היא בהחלט חלק מתפקידיה של סייעת. ב. הכנת מערכי שיעורים וחתימה על תל"א אינה מוכיחה כי העובדת מורה אלא אי"כ לפני פתיחת שנת הלימודים סוכם כי העובדת

מקבלת שעות תקן (או מ"מ) בתחום ההוראה. לעניות דעתי, סייעת אינה צריכה להכין מערכי שיעורים בביתה, היא אינה מתוגמלת על כך ואף לא נדרשת להקדיש מזמנה מעבר לשעות עבודתה (בניגוד למורה). כאמור עבודתה של הסייעת היא בתחום בית הספר בסיוע לתלמיד בהדרכת המורה. לעיתים, סייעות ביוזמתן האישית בלבד מכינות מערכי שיעורים על מנת להזמין את מקצועיותן וע"י כך לגרום לקידומן בתחום ההוראה. (נושא החתימה על התל"א לא ברור לי, גם המחנכת אינה חותמת). ג. הדגשים הספיציפיים בתפקידיה של הסייעת נגזרים מהמדיניות החינוכית טיפולית של המסגרת בה היא מועסקת. אי לכך יתכן כי לתקופה ניתן לסייעת תפקיד מסויים ובהתאם לצרכים ולנסיבות התפקיד השתנה אך עבודתה נשארה בגדר סייעת. אם בעבר עסקה בהאכלה ובנקיון האישי וכיום עוסקת יותר בתחום הלימודי - אין לכך כל משמעות. זה התפקיד שיועד לה לשנה זו. ד. מספר שעות עבודתה של סייעת אינו קבוע, בדרך כלל סייעת כיתתית בכתות ח.מ. - בב"ס רגיל, עובדת בין 24 ל-30 ש"ש. חלוקת השעות נעשית ע"י הרשות המקומית בתאום עם הנהלת בית הספר. סייעת שמתחילה לעבוד צריכה לדעת מה היקף משרתה. אי לכך לא ברור לי ההשוואה לשעות עבודתה של מורה, יש מקרים שסייעת ומורה עובדות מספר שעות זהה. יתכן ובמוסד המדובר ישנם חוקים וסדרים שונים שלא ידועים לי. חשוב לדעת האם עקב צמצום שעות עבודתה של הסייעת צומצמה גם משכורתה?"

פסק דין של פשרה

לאחר שמיעת טו"מ הצדדים, ולאור חוות דעת של מפקחת בחינוך המיוחד, ועפ"י מה שנכתב בתלושי המשכורת של התובעת, נראה לדחות את התביעה, אך מ"מ מכיון שיש עסק שבועה ביניהם, נראה לפשר ולחייב את הנתבע לשלם לתובעת סכום מסויים מעבר לתשלום הפיצויים שכבר הכין לה.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. מודה במקצת ואמר שהפרעון מונח בביתו, האם דינו כהילך שפטור משבועת התורה.
- ב. הודה המעביד בחוב פיצויים שהוא חייב בו על פי חוק, ואף טען שכבר הכין על כך צ'ק

במשרדו כדי למסור לתובע, וכפר בתביעות נוספות, האם נחשב מודה במקצת.
ג. אשה הנוגעת בדבר, האם כשרה לעדות כדי לסייע ולפטור משובעה.

תשובה

א. בגמ' ז"מ ד' א' אמר רב ששת הילך פטור, מ"ט כיון דא"ל הילך הני זוזי דקא מודי צגוייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי, צאינך חמישים הא לא מודי, הלכך ליכא הודאה מקלת הטענה. וכתב הר"ן שצעות ריש פרק כל הנשבעין שלדעת רש"י הילך לא שייך אלא צפקדון, לפי שהפקדון צרשות בעליו הוא צכל מקום שהס, ואותן מעות עלמן של מפקיד הן, אצל צמלוה לא שייך דאפילו ישנן לאותן מעות לא מצי למימר הרי הן שלך צכל מקום שהן, משום דמלוה להולאה ניתנה, ואין כן דעת הגאונים ז"ל שהס צפסקימו דהילך איתא צין צמלוה צין צפקדון, וצמלוה כל שהוא צידו ומזומן לתת לתובע הו"ל הילך ופטור צכך שהן אותן מעות צעלמן שהלוה לו או אחרים, דכמי שנתן לו כצר דמי וכו', אצל צמלוה לא מיקרי הילך אלא כשהמעות מזומנים צידו ומזומנים לפרוע. ע"כ.

ופסק צשו"ע סי' פז סעי' א' דאפילו מודה צמקלת, אס א"ל הילך המקלת שאני מודה, אינו חייב אלא היסת. ואינו נקרא הילך אלא"כ יהא המקלת שהוא מודה לו מוכן צידו צפני צי"ד ליתנו לו מיד, אצל אס אמר הרי הוא צציתי ואתננו לך, לא. והוא מהטור צשס הרי"י מיגאש. וכתב הש"ך ס"ק ג' שזהו צמלוה, אצל צפקדון כל היכא דמודה ליה אע"פ שאינו מזומן צידו הו"ל הילך. עוד כתב הש"ך ס"ק צ' דאף צמלוה לאו דוקא שנתנו מידו לידו - כלשון הסמ"ע עפ"י צעה"ת - אלא ה"ה אס הוא מזומן ליתנו לפני צי"ד כמי שנתנו כצר דמי.

ב. כתב צשו"ע סי' פז סעי' צ': תצעו מאתים והודה לו צמנה והוא צענין שלא היה יכול לכפור צאותו מנה, כגון שאותו מנה הוא מעשה צי"ד, לא מיקרי הודאה צמקלת. וכתב צקלוה"ח ס"ק ה': כתב צדק הצית סעי' ה' וז"ל: ויש גמגוס צזה לפי מה שפסקתי כדצרי האומרים דלא מיקרי הילך אלא כשנתנו צציי"ד מיד, אצל אס אומר לו הרי הוא צציתי ואתננו לך אין זה הילך, מכ"ש דצנידון זה לא הו"ל הילך. אצל מטעם אחר יש לקיים דין זה דלא מיקרי מודה צמקלת אלא כשמודה צדצר שיכול לכפור אצל צדצר שאינו יכול לכפור לא מיקרי מודה, וכמו שכתבו הרי"ף פ"ק דצ"מ (דף ד' ע"צ מדפי הרי"ף) והרמב"ם פ"ד מטוען ונטען ה"ד. וכתב הקלוה"ח דשיטת הצ"י דהילך לא הוי אלא כשנתנו צציי"ד, היינו דפטור, משום דמודה צמקלת לא הוי אלא היכא דהוא נתחייב עפ"י הודאתו, וכדכתיב אשר יאמר כי הוא זה, וכו', אצל אס אינו מודה אלא שנתן לו מתנה צציי"ד חמישים ודאי אין זה מודה צמקלת, ומשו"ה הילך פטור, דכיון שנתנו צציי"ד אינו צריך להודאתו דהא נתנו לו, ואין זו הודאה לחייבו צצועה אלא היכא שצריך להודאה שלו וכו', וא"כ ממילא צמודה צדצר שאינו יכול לכפור כמי חייב וכו'. ע"כ.

והנה צרמז"ס עדות פכ"צ ה"צ: ראובן שהוליא על שמעון שני שטרות אחד צמנה ואחד צמאתים וכפר שמעון בשני השטרות, ועדי שטר זה וכו', הרי שמעון משלם מנה שיד בעל השטר על התחונה וישבע על השאר. נראה לי שצועה זו שישבע על השאר בנקיטת חפץ כדין מודה במקלף, שהרי עליו שני עדים כשרים מעידים במקלף הממון שכפר כולו, ולא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים כמו שציארנו. ובהשגות הראצ"ד: א"א וכו', ועוד חני אומר שאין זה דומה לדרבי חייא דהתם טענה אחת ועדות העדים במקלף כהודאה דמיא, אבל הכא שני שטרות שתי טענות הן וכו'. ועוד כי הוא עלמו כתב בטוען את חזירו חמישים בשטר וחמישים בלא שטר והודה בשטר וכפר השאר פטור. ע"כ. וציאר בחי' הגר"ח (עמ' קמב, סי' רסב) דאם הוליא שטר על החמישים לא שייך דין של העדאת עדים, דבשטר הדין דנחקרה עדותן צבי"ד מכבד והרי קדמו עדותן לתביעת המנה, ונקרא דקדמה הודאה לתביעה דאינו מחוייב צועה, עיי"ש.

ובנידון דידן שחוב הפילויים לעוצד נקבע עפ"י חוק, ולעוצד יש מסמכים על עבודתו אלל המעביד ועל גובה המשכורת שקבל ממנו, נראה דלענין מודה במקלף לא גרע ממעשה צי"ד או שטר חוב, וכאם שאם הודה במקלף צמעה צי"ד לא חשיב מודה במקלף, דחשיב דבר שאינו יכול לכפור בו, וכמו שציאר בקל"ה"ח, ה"ה בזה, וכמו שאם הודה בחוב שיש עליו שטר ציאר הגר"ח דלא חשיב מודה במקלף דנקרא שקדמה הודאה לתביעה, ה"ה בזה. וכן הורה מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (ציוס יז אדר תשס"ז).

ג. נחלקו הראשונים אם עד מסייע פוטר משצועה. לדעת צעה"ת ורצ מתתיה גאון אינו פוטר, ולדעת הרא"ש צ"מ פ"ק סי' ג, ודעה ראשונה צש"ע סי' פז סעי' ו, עד המסייע פוטר. אמנם כשהעד נוגע בדבר אמרו בגמ' צ"ב מצ צ שהנוגע בעדותו אינו מעיד אלל אם כן כתב לו דו"ד אין לי על שדה זו וכו'. ולפ"י בנידון דידן שיש עסק צועה בין הצדדים, שלפי טענת התובעת אמרה לה הרכוז לפני תחילת שנת הלימודים - צס המנהל - שהשנה תעבוד כמורה. ואילו המנהל מכחיש וטוען שמעולם לא אישר לתובעה תקן של מורה. נמצא שעל התקן של מורה אם היה או לא היה ישנה הכחשה, ובאופן כזה - לולי היו תלושי המשכורת מסייעים לו, שהרי נכתב בהם שדירוג השכר שלה הן "סייעת", וגם השכר תאם את ההגדרה - היה על הנתבע להשבע היסת ולהפטר, אך מכיון שהרכוז מסייעת לטענתו, אילו לא היתה נוגעת בדבר יתכן שהיתה פוטרת אותו משצועה, אך מכיון שהיא כן נוגעת, שהרי היא עוזדת אלל המנהל, אינה פוטרת אותו משצועה. וכבר נהגו צתי הדין לפשר צעד הצועה, עיי' פס"ד ירושלים כרך ט עמ' קד.

אברהם דוב לוי.

יש לדון בניד"ד, היות והחובות שהם הליעו לתובע הם צרוּרִים, הוי כעין שטר דעפ"י חוק הם חייבים לו, א"כ הו"ל כהילך, או דלמא דלא הוי הילך כיון דבלא"ה יש חולקים בשטר, וכן דלא הוי שטר צרור לפני ב"ד, ושמא לא ילם לו. ונראה שזה הנכון. ואין כאן דין דקדמה הודאה לתביעה כבסי' פח סעי' טז, דהרי גם פלונייס אלו הסכימו לשלם באיחור של חדשיים, ועוד, דלא קדמה כאן הודאה אלא היה הכל במסגרת התביעה של הבי"ד, וצפרט שהגר"א בסי' פח ס"ק נט כתב דהטעם דהודאה קדמה לתביעה הוא משום משיב אבידה, וכאן ליכא טעם דמשיב אבידה, דהרי חייב לה זאת עפ"י חוק. ונראה שיש לחייב את המעביד גם עבור השכר לשנה זו כפועל בטל, משום שהעובדת לא היתה לריכה להצין ממכתב הפיטורין שעליה לחפש עבודה אחרת, שהרי בשנים קודמות הוחזרה לעבודה למרות מכתבי הפיטורין.

מרדכי אהרן הייזלר.